

אפריל 2016

אדר ב' תשע"ו

אקדמיה-גן

מסמך המלצות ליישום יעדי התכנית "אקדמיה-כיתה" בגן הילדים

חברות הועדה:

- יו"ר: ד"ר אפרת מור – מכון מופ"ת; מכללת סמינר הקיבוצים;
- גב' פאטמה אבו אחמד קאסם – נציגת האגף לחינוך קדם יסודי לנושא אקדמיה-גן;
- גב' ניקול בן-נון – ראשת פורום רכזות מסלול הגיל הרך (בשיתוף), מכון מופ"ת; מכללת דויד ילין;
- ד"ר אורית דרור – ראשת מסלול הגיל הרך, מכללת אורנים;
- גב' מלי ליבוביץ' – נציגת האגף להתמחות וכניסה להוראה; המכללה האקדמית בית ברל;
- גב' חנה שטיינברג – נציגת האגף להכשרת עו"ה לנושא אקדמיה-גן;
- גב' מירב תורג'מן – נציגת האגף לחינוך קדם יסודי לנושא אקדמיה-גן; מכללת אחווה;

השתתפו בדיונים:

- פורום רכזות מסלול הגיל הרך במכון מופ"ת;
- גב' ליאורה יהושע – מפקחת על גני ילדים בעיר חולון;
- גב' שלי פטאל – מד"פית בהכשרת גננות לחינוך המיוחד, וראש מסלול לשעבר, מכללת סמינר הקיבוצים;

תודות

- למר איל רם, מנהל המינהל לעו"ה, סמנכ"ל במשרד החינוך, ולד"ר דליה עמנואל, מנהלת התכנית "אקדמיה-כיתה", על ההזדמנות שניתנה לנו להתאים את התכנית למאפייני הגיל הרך ולהווייה המיוחדת של גן הילדים, ועל ההארות וההערות לטיטות.
- לגב' סימה חדד מה-יפית, מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי, על הליווי הצמוד, על ההערות ועל התמיכה.
- לחברי צוות ההיגוי של התכנית "אקדמיה-כיתה" על הערותיהם החשובות, בכתב ובעל פה.
- לכל מרכזות מסלול הגיל הרך, המדריכות הפדגוגיות, המפקחות על גני ילדים, הגננות והסטודנטיות, אשר שיתפו אותנו בנקודות המבט שלהן ואף הגיבו לטיטות המסמך.

תקציר מנהלים

המרחב החדש "אקדמיה-גן" מאפשר יצירת קשר משמעותי בין הגורמים השונים הפועלים במערכת, לשם התפתחות משותפת, מתואמת ואיכותית של הפדגוגיה בגן הילדים.

התכנית "אקדמיה-גן" מכוונת לאותם היעדים שהוגדרו ע"י משרד החינוך בתכנית "אקדמיה-כיתה", בהתאמה לגן הילדים ולהכשרת הגננות.

בניית התכנית נעשתה בתהליך של דיאלוג, שיתוף והתייעצות עם הגורמים השונים השותפים לה: האגף לחינוך קדם יסודי, מפקחות על גני הילדים, רכזות מסלולי הגיל הרך במכללות לחינוך, מדריכות פדגוגיות, גננות מאמנות ומכשירות וסטודנטיות¹. התהליך היה כרוך בהגמשה של החלוקה הברורה בין תחומי הסמכות והאחריות של כל אחד מהצדדים לשם יצירת מרחב חדש של שותפות.

בעת בניית התכנית עמדו לנגד עינינו מאפייני ההתפתחות של הילדים בגיל הרך, המבנה הארגוני של מערכת גני הילדים בישראל, דרכי העבודה הייחודיות בגן הילדים ותכנית הלימודים במסלולי ההכשרה של מחנכות לגיל הרך, המפורטים להלן.

מאפיינים התפתחותיים של ילדים בגיל הגן

- קצב התפתחות מהיר ודיפרנציאלי מלידה עד גיל שש
- דגש על תהליכים רגשיים-חברתיים
- דגש על התנסות חווייתית ועל למידה בלתי פורמלית

מאפיינים ארגוניים מערכתיים של גן הילדים

- יום פעילות בן שש שעות (בגני יו"א – שמונה שעות), המתנהל בזרימה, ללא חלוקה ל"שיעורים" וללא הפסקות.
- הגננת היא מנהלת מוסד חינוכי אוטונומי, היא כפופה ישירות למפקחת, נמצאת בקשר ישיר עם גורמים שונים ברשות המקומית, ואינה נפגשת עם עמיתים במהלך יום העבודה (אין "חדר מורים").
- בגן הילדים מספר חברות צוות משתנה בהתאם לגיל הילדים ולשילוב של ילדים בעלי צרכים מיוחדים.

¹ בשימוש בלשון נקבה (גננות, סייעות, סטודנטיות, מדריכות, מפקחות) אין הכוונה להתעלם מן הגברים הפועלים במערכת החינוך לגיל הרך, אלא לשקף את המציאות ברוב המכריע של גני הילדים ומסלולי הכשרת הגננות בישראל.

- בכל גן ילדים פועלת גם גננת משלימה, האחראית ליום פעילות מלא ביום החופשי של גננת האם, וגם סייעת משלימה ביום החופשי של סייעת האם.
- הסייעות מועסקות על ידי הרשות המקומית, והיא המגדירה את מרכיבי עבודתן ואת תכנית הפיתוח המקצועי שלהן.
- במערכת גני הילדים פועלות גננות בתפקידי הדרכה, ליווי והובלה.
- הפיזור של גני הילדים בתוך כל יישוב הוא גדול.
- מבנה גן הילדים משמש לעיתים קרובות לפעילות של צהרון משעות הצהריים.

ייחודיות הכשרת הגננות

- החינוך בגיל הרך ועבודת הגננת ממוקדים בקידום תהליכי התפתחות יותר מאשר בהוראת דיסציפלינות. בהתאם לכך משמעות לימודי הפדגוגיה וההתנסות המעשית בהכשרת הגננות היא כפולה: הם נחוצים גם בפני עצמם וגם לשם עיגון הלימודים העיוניים בהקשר רלוונטי. על כן, הלימודים צריכים להיות מגובים בפדגוגיה התפתחותית ובהתנסות מעשית לכל אורך שנות ההכשרה.

מאפיינים אלה הובילו אותנו לבניית עיקרי התכנית, המתוארים להלן:

- בכל גן ילדים תשובץ סטודנטית אחת שתעבוד בצמד עם גננת-האם המכשירה, ובהתאם לצורך – שתי סטודנטיות. שתי סטודנטיות יוכלו להשתלב בעבודת הגן באותם ימים ושעות או בימים שונים (יומיים נפרדים ויום אחד משותף).
- ההתנסות של הסטודנטית באקדמיה-גן תהיה בת 14 שעות, אשר 12 מתוכן בפעילות עם הילדים בשעות הפורמליות ו-2 שעות מתוכן בפעילות שמעבר לשעות אלה, כגון: מסיבות, טיולים, ארגון הסביבה החינוכית וכיו"ב. שעתיים אלה מקבילות להשתלבות במרחב הבית ספרי במה שמעבר להוראה בכיתה בתכנית "אקדמיה-כיתה". במקרה שתכנית הלימודים התלת-שנתית במכללה איננה מאפשרת היקף של 14 שעות התנסות בשנה ג' ניתן לצמצם את היקף השעות ל-12.
- כל סטודנטית תשתלב לפחות פעם בשבוע ביום פעילות מלא, ושאר השעות יוכלו להתממש ביום מלא נוסף או ביומיים חלקיים.
- הגננת המכשירה תבחר על ידי המפקחת והמד"פית במשותף.
- הגננת המכשירה תהיה מחויבת להדרכה ולהנחיה של הסטודנטית לאחר שעות הפעילות עם הילדים באופן מובנה במערכת.
- התגמול לגננת מכשירה יהיה זהה לזה של מורה מכשירה.

- בתכנית ההכשרה של הסטודנטיות ייכלל קורס שנתי בנושא: "עבודת צוות בגן הילדים" אשר יתקיים בגני הילדים בהנחיית המד"פית ובהשתתפות כל צוות הגן. השתתפות הגננות במפגשים אלה תוכל להיחשב חלק משעות ההשתלמות שלהן.
- ההשתלמות לגננות המכשירות תונחה על ידי המדריכה הפדגוגית שעובדת אתן, בתיאום עם המפקחת, האחראית לפיתוח המקצועי של הגננות.
- ההשתלמות למד"פיות באקדמיה-גן תהיה ייעודית למדריכות בגיל הרך.
- שיעורי הפדגוגיה וההתנסות המעשית יתקיימו לכל אורך שנות ההכשרה, באופן המתאפשר בהתאם למתווה אריאב, ובאופן המאפשר הכרות והתנסות עם כל שלבי ההתפתחות בגיל הרך: תינוקות (מגיל לידה עד שנה), פעוטות (גיל שנתיים-שלוש), ילדי-גן בגילאי שלוש-ארבע וילדי-גן בגילאי חמש-שש.

<u>עמודים</u>	ראשי פרקים
7	פתח דבר
7	מהות התכנית
8	יעדים באקדמיה-גן
16-9	עבודת הסטודנטית באקדמיה-גן
19-16	עבודת הגננת המכשירה באקדמיה-גן
22-19	המכללה לחינוך ועבודת המדפ"ית באקדמיה-גן
22	תפקידי המפקחת על גני הילדים
24-22	מבנה ההכשרה הפדגוגית וההתנסות המעשית לאורך שלוש שנים
26-24	אקדמיה-מעון אקדמיה-גן לתלמידות החינוך המיוחד אקדמיה-גן לתלמידות ההסבה
29-27	נספח: כללי אתיקה לשותפים השונים

פתח דבר

"אקדמיה-כיתה", היא תכנית שיזם ומקדם המנהל לעובדי הוראה במשרד החינוך. מטרתה היא לקרב בין המוסדות המכשירים לבין מערכת החינוך ולקדם את תהליכי הכשרת המורים באמצעות שהות רחבה יותר בשדה בשלבי ההכשרה המתקדמים והתנסות ב"הוראה בצמד" בכיתות ובקבוצות הלימוד בבתי הספר ובגני הילדים. מטרה נוספת היא מתן מענה טוב יותר לצורכי הילדים באמצעות שיבוץ אשת חינוך נוספת בכתות בית הספר ובגן הילדים.

יעדי התכנית כווננו במקורם למסגרות בית ספריות (ר' מסמך הוועדה לתכנית אקדמיה-כיתה, דצמבר, 2014). עם זאת, בשלבי היישום וההטמעה של התכנית ביקשו מוביליה ליישמה גם בגני הילדים ובמסגרות ההכשרה לגיל הרך. על-כן, נדרש היה לבצע התאמה של התכנית לפדגוגיה של גן הילדים ולייחודיות שבהכשרת מחנכות לעבודה עם ילדים בגיל הרך.

מהות התכנית אקדמיה-גן

סגל המוסדות האקדמיים להכשרת מורים וגננות והצוותים החינוכיים בגני הילדים יפעלו כשותפים להכשרת הדור הבא של הגננות בישראל.

המכללות לחינוך, המפקחות על גני הילדים ומחלקות החינוך ברשויות המקומיות ישתפו פעולה לקידום חדשנות פדגוגית בגני הילדים ולקידום מטרות מערכתיות באזור הפיקוח הרלוונטי.

מוסדות אקדמיים להכשרת מורים וגננות ישלבו סטודנטיות בגני הילדים החל מימי ההיערכות לפתיחת שנת הלימודים בחודש אוגוסט, ובהיקף של 12-14 שעות שבועיות לכל אורך שנת הלימודים – מראשית ספטמבר ועד סוף יוני.

בגני הילדים תתקיים עבודה בצמד של סטודנטית עם 'גננת מכשירה', כאשר מעורבות הסטודנטיות בעשייה החינוכית היא בהיבטים רחבים ומגוונים של עבודת הגננת. מדריכות פדגוגיות מהמוסדות האקדמיים ילוו את צוותי הגנים בהתאם לצרכיהם ובהתאם ליעדי שיתוף הפעולה שהוגדרו.

יעדים באקדמיה-גן

- **קידום שיתוף הפעולה** בין מערכת גני הילדים לבין מסלולי הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך
- **העמקת הקשר בין תיאוריה ומעשה** הן בהכשרת הגננות במכללה והן בעבודת הצוותים בגני הילדים, מתוך הבנה שההכשרה להוראה ומעשה ההוראה מושתתים על הבניית ידע תאורטי וידע יישומי-קליני גם יחד
- **קידום חדשנות פדגוגית** בגני הילדים: פיתוח דרכי פעולה, המתבססות על ידע אקדמי מעודכן מחד, ועל הכרות מעמיקה עם שדה הפעולה מאידך
- **שיתוף פעולה** בין אנשי חינוך, הנמצאים בשלבים שונים של ההתפתחות המקצועית, לשם צמיחה והתפתחות העבודה בגן-הילדים
- **הכשרת סטודנטיות במסלולי ההכשרה לגיל הרך לתפקיד הגננת על כל מורכבותו, כולל ניהול הגן**, באמצעות עבודה בצמד עם גננת מכשירה ושותפות הסטודנטית במגוון מרכיבי העשייה החינוכית בגן
- **מתן מענה טוב יותר לצרכים אינדיבידואליים של ילדים ולצרכים של קבוצות קטנות** באמצעות הגדלת מספר המחנכות אשר לוקחות אחריות למכלול העשייה בגן-הילדים באופן מקצועי ומושכל
- **קידום תהליך הקליטה של גננות** במערכת החינוך וצמצום נשירה של גננות חדשות איכותיות מן המערכת, באמצעות מעבר הדרגתי משלב ההכשרה לשלב הכניסה לעבודה
- **יצירת מסלול קידום נוסף לגננות** באמצעות טיפוח גננת המכשירה סטודנטיות
- **שיפור יכולת העבודה בשיתוף פעולה והתנסות עשירה בפתרון בעיות בקרב כל המעורבים**

עבודת הסטודנטיות באקדמיה-גן

בתכנית אקדמיה-גן תהיה הסטודנטית מעורבת בהיקף נרחב במכלול המרכיבים של עבודת הגננת. מעורבותה של הסטודנטית בחלקים השונים של העבודה תהיה ברמות שונות ככל שמתאפשר:

- **התנסות ישירה בעבודה עם הילדים ושותפות בבניית תכנית העבודה החינוכית בגן על כל מרכיביה**, כגון: ארגון סביבה לפעילות הילדים, תכנון וניהול סדר יום, מעקב אחר פעילות הילדים וזיהוי תהליכים התפתחותיים של יחידים, תכנון, יישום והערכה של תכנית הלימודים בגן, מתן מענה דיפרנציאלי לילדים שונים ולקבוצות קטנות ועוד
- **נוכחות והשתתפות במעגלי העשייה השונים של הגננת**, כגון: עבודה עם הורים, תיאום ותכנון העבודה עם הסייעות, דיאלוג עם גורמים מסייעים ויועצים ועוד.
- **שיתוף והתייעצות מאחורי הקלעים** בתחומים שבהם אין הסטודנטית יכולה להשתתף באופן ישיר – כגון ניהול טכני ותקציבי.

ההשתתפות של הסטודנטית בחלקים השונים של העשייה בגן תהיה בהתאם לקוד אתי, המפורט בנספח.

הערך המוסף של התכנית להכשרת הסטודנטית

- האינטנסיביות של ההתנסות מאפשרת מעורבות רבה, שייכות ושותפות.
- הסטודנטית תהיה מעורבת בקידום תהליכי התפתחות ולמידה של יחידים, של קבוצות ושל קהילת הגן כולה.
- יתקיים תהליך משמעותי של התקשרות בין הילדים לבין הסטודנטית, ומתוך כך יתאפשר לה להיות דמות חינוכית משמעותית נוספת.
- תתאפשר הכרות עמוקה עם כל הילדים ושותפות באחריות להתפתחות של כל ילד וילדה.
- הסטודנטית תתנסה בכל המרכיבים של מסגרת ההתנסות, בחלקם בהשתתפות מלאה הלכה למעשה, ובחלקם בהשתתפות "מאחורי הקלעים" בתכנון ובחשיבה, והיא תהיה שותפתה לניהול הגן כמכלול.
- תתאפשר התבוננות אינטגרטיבית ומערכתית על העשייה בגן.
- ייווצר איזון נכון יותר בין עשייה מתוכננת בהתאם לסוגיות ולמטלות שהסטודנטית מקבלת מהמכללה ובהתאם לתכנית העבודה של הגן, לבין מעורבות מזדמנת, שהות, תיווך וקיום אינטראקציה שוטפת עם הילדים.

מבנה עבודת הסטודנטית

1. ההתנסות המעשית של הסטודנטיות בתכנית אקדמיה-גן תהיה בהיקף של 14

שעות

12 שעות מתוכן בשעות הפעילות של הגן בעבודה עם הילדים ו-2 שעות בפעילות שמעבר לשעות הגן: ארגון הסביבה, ימי היערכות והכרות, אספות הורים, ימי הורים, מסיבות, השתתפות בחלק מימי הפיקוח ובחלק ממפגשי האשכול ביחד עם הגננות וכיו"ב. שעתיים אלה מקבילות להתנסות במרחב בית הספר ובחדר המורים, אשר מעבר להתנסות בכתה, המקובלת בתכנית "אקדמיה-כיתה" בבית הספר. יש לציין בהקשר זה כי אין במשרת הגננת מרכיב של שעות שהייה ושל שעות פרטניות. הגננת, הסייעת והסטודנטית נמצאות עם כל קבוצת הילדים כל שעות העבודה, והעשייה הנוספת מתבצעת אך ורק אחרי שעות העבודה (במשרת הגננת מוגדרת לשם כך מכסה של שעות נוספות).

2. הסטודנטית תשתתף לפחות ביום לימודים אחד מלא בגן שבו היא משובצת (6

שעות במרבית גני הילדים, 8 שעות בגני יוח"א). להתנסות הסטודנטיות בגן במשך יום שלם חשיבות רבה משום שגן הילדים מהווה מקום חיים ומתנהל בו סדר יום גמיש ומגוון. שלא כמו בבתי הספר, בגן הילדים אין חלוקה של הזמן ליחידות של שיעור, והפעילות בו מתקיימת ללא הפסקה במהלך היום כולו, תוך יצירת מעברים וזרימה מפרק זמן אחד למשנהו.

3. 12 השעות המוקדשות לעבודה בשעות הפעילות של הגן יחולקו על פני השבוע

באחת משתי הדרכים*:

- א. יומיים מלאים בני 6 שעות כל יום
 - ב. שלושה ימים: יום אחד מלא (6 שעות) ויומיים חלקיים. בימים החלקיים יוכלו הסטודנטיות לחזור להמשך לימודים במכללה.
- אחד מן הימים החלקיים יכול להיות יום שישי, שהוא גם עבור הילדים יום קצר יותר ושונה משאר הימים, ובו, על פי רוב, לא מתקיימים לימודים במכללה.

* ההכרח להתנסות לפחות פעם אחת ביום לימודים מלא, ההבדלים במבנה הארגוני של גני הילדים במקומות שונים והפיזור הגיאוגרפי מקשים לעיתים על פיזור שעות ההתנסות בגן על פני שלושה ימים, ולכן נדרשת גמישות במבנה ההתנסות. מודל ב', המוצע לעיל, מעורר קושי במכללות החולשות על אזור גיאוגרפי גדול, שבהן החזרה למכללה כרוכה בנסיעה ממושכת, על כן הצענו גם את מודל א'. כמו כן המשוב מגננות ומסטודנטיות מצביע על בעיה בעזיבת הסטודנטיות את הגן באמצע יום הפעילות. יש לציין שבכל מקרה, גם במודל א', עבודת הסטודנטית בגן

היא יותר מיומיים בשבוע זאת בשל תוספת 2 שעות שבועיות לעבודה שמעבר לשעות הפעילות של הגן, אשר מרכיביה מפורטים בסעיף הבא.

4. מרכיבים הכרחיים בעבודת הסטודנטית, מעבר ליום הלימודים בגן

- השתתפות בהכנת הגן לקליטת הילדים, בשבועיים האחרונים של חודש אוגוסט
- השתתפות במפגש ההכרות עם הילדים, טרם פתיחת שנת הלימודים
- השתתפות מלאה בעבודת הגן בשבוע הראשון של ספטמבר, על מנת לסייע בקליטה מיטבית של הילדים ועל מנת ליצור עמם קשר ראשוני משמעותי
- השתתפות בהכנה ובביצוע של מסיבות ואירועים, טיולים וביקורים במוסדות תרבות כגון: תיאטרון, מוזיאון ועוד
- השתתפות בהכנת אספות ההורים ונוכחות בהן
- השתתפות בהכנת המפגשים האישיים עם ההורים, וככל שמתאים לגננת ולהורים גם בחלק מהשיחות עצמן
- השתתפות, לפחות פעמיים בשנה, במפגש של הגננת עם היועצת, המדריכה או הפסיכולוגית, כאשר גם הסטודנטית מעלה במפגשים אלה קשיים שאותם היא מזהה ושבהן היא הייתה רוצה ייעוץ
- השתתפות במפגשי פיקוח ובמפגשי האשכול ביחד עם הגננת, ככל שהדבר מתאים למפקחת ולגננת מובילת האשכול ובמידה שאינו מתנגש עם מערכת הלימודים במכללה

5. ישיבות צוות ומפגשי הדרכה

מפגשי הדרכה ותכנון

מיד בתום יום ההתנסות המלא (בן שש השעות) תתקיים, לפחות אחת לשבועיים, לפחות שעה וחצי (2 שעות אקדמיות) של שיחת הדרכה ותכנון של הגננת המכשירה והסטודנטית. בנוסף, הגננת המכשירה והסטודנטית יהיו בתקשורת טלפונית ואלקטרונית, בימים ובשעות קבועים שיתואמו ביניהן בראשית השנה.

המפגשים והתקשורת שאחרי שעות הפעילות של הגן נחוצים לשם תכנון משותף של הפעילות בגן ולהדרכת הסטודנטית, כמפורט להלן:

- תכנון יחידות תוכן לפעילות בגן – במליאה, בקבוצות קטנות ובמרכזי הפעילות, ומתן משוב לאחר ביצוען
- תכנון פעילות לקידום השליטה במיומנויות יסוד בהתאם לתכנית הלימודים ובהתאם למעקב אחרי הישגי הילדים

- כתיבת תכנית עבודה שבועית וניטור התכנית החודשית והשנתית הקיימת בהתאם לנסיבות המזדמנות ולדינמיקה של ההתרחשויות בגן ובקהילתו
- בניית תכניות מותאמות לכל ילד וילדה לשם קידום בתחומים הרגשיים, החברתיים, הפסיכומוטוריים והקוגניטיביים, בהתאם למעקב אחר פעילות הילדים וניתוח אינטראקציות מזדמנות עם ילדים
- ניטור ארגון הסביבה החינוכית בגן וסדר היום בהתאם לניתוח והערכה של אקלים הגן ובהתאם לניתוח והערכה של פעילות הילדים במרכזי-הפעילות השונים
- איתור תחומי עניין של קבוצות ילדים ותכנון עבודה בקהילות לומדות בהתאם לכך
- הדרכת הסטודנטית בביצוע מטלות שניתנו לה במסגרת לימודיה במכללה
- מתן משוב לסטודנטית על דרכי התקשורת שלה עם הילדים והדרכתה בדרכים לקידום שיח דיאלוגי עם הילדים, להצבת גבולות, לפתרון קונפליקטים וכיו"ב.
- מיפוי פרופיל אורייני של ילדי הגן, מיפוי בשלות לכיתה א', מיפוי צרכים מיוחדים ועוד
- שיתוף הסטודנטית במרכיבים הניהוליים של עבודת הגננת: ניהול תקציב, טיפול בתחזוקת הגן, רכש וכיו"ב
- שיתוף, התייעצות ודיון בדרכי התקשורת עם ההורים במפגש הבלתי אמצעי היומיומי עמם, אשר בגן הילדים הוא אינטנסיבי במיוחד, ובמקומה המשמעותי של הגננת בחיי המשפחה והקהילה

מפגשי צוות

- אחת לחודש וחצי תתקיים פגישה בת שלוש שעות (4 שעות אקדמיות) של כל צוות הגן (כ-5 פעמים בשנה) – במקום שיחת ההדרכה המוזכרת לעיל.
- לפגישה זאת יוזמנו בנוסף לגננת-האם ולסטודנטית גם הסייעות והגננת המשלימה, וכל הניתן, ואם יש, גם בעלות תפקידים נוספים הפועלות בגן (גננת משלבת, סייעת רפואית, סייעת משלבת, ובעלי תפקידים נוספים הפועלים בקביעות בגן), היא תתקיים בהשתתפות המדריכה הפדגוגית ותישא אופי של קהילה לומדת.
- קיום ישיבות צוות רחבות מסוג זה הוא חלק מתפקידי הגננת המוגדרים בתכנית "אופק חדש", ולכן השתתפות הסטודנטית בישיבות אלה היא חלק מתהליך הכניסה לתפקיד.
 - ישיבות צוות גן בהשתתפות המד"פית הן הזדמנות לכל הצדדים ללמוד יחד ולהתפתח יחד. חשוב לשמור שפגישות אלה יישאו אופי של דיון בין שווים ויתקיימו באווירה של קהילה לומדת במרחב אינטימי ובטוח. ניתן ורצוי שמידי פעם גם המפקחת, הגננת המובילה או הגננת המדריכה יצטרפו לישיבות וישתתפו בתהליך (ככל יכולתן ורצונן).

- על מנת שהמד"פית תצליח לקיים חמש פגישות בכל גן לאורך השנה, בהנחייתה, ניתן לצרף שני צוותי גן סמוכים לישיבה משותפת, סביב נושאים שיוחלט עליהם מראש, התואמים את צורכי שני הגנים.
- פגישות אלה תהיינה עבור הסטודנטית חלק מקורס אקדמי שנתי: "עבודת צוות בגן הילדים", אשר ילווה גם בקריאה רלוונטית ובכתיבה רפלקטיבית ועיונית.
- עבור הגננות המכשירות השעות של מפגשי הצוות יוכלו להיחשב חלק משעות ההשתלמות.
- הרשות המקומית תדאג לתגמול לסייעות עבור השתתפותן במפגשים אלה בדרכים האפשריות מבחינתה.
- יש לתגמל גם את הגננות המשלימות בדרכים האפשריות במבנה משכורתן.

6. תקופות מיוחדות בשנת הלימודים:

במבנה העבודה של הסטודנטית בגן הילדים לאורך השנה יש לקחת בחשבון את תקופת הבחינות במכללה מחד גיסא, ותקופות שבהן מעורבותה בגן נדרשת יותר מתמיד מאידך גיסא. ניתן להגדיר את ימי העבודה בתקופות אלה באופן שונה. למשל כך:

- בראשית ספטמבר הסטודנטיות יהיו בהתנסות בגן במשך שבוע רצוף של פתיחת שנת הלימודים, ולאחריו ועד תחילת שנת הלימודים האקדמית יגיעו לגן ליום אחד מלא כל שבוע.
- במהלך חופשת הסמסטר, כאשר הסטודנטיות נדרשות לגשת לבחינות ולכתוב עבודות, הן תגענה לגנים ליום מלא אחד בשבוע בלבד. יום ההתנסות יכול להיות שונה בכל אחד מארבעת השבועות, בהתאם ללוח הבחינות, אך על הסטודנטית להגיע בכל שבוע יום אחד ולא לרכז את הימים, על מנת לשמור על רצף בקשר עם הילדים והגן.

7. שיבוץ הסטודנטיות בגנים

בתכנית אקדמיה-גן ניתן לשבץ בכל גן סטודנטית אחת או שתיים, והתגמול לגננת המכשירה יהיה בהתאם. כמו כן, ניתן לשבץ שתי סטודנטיות בגן במודל משולב – יומיים נפרדים ויום משותף, המפורט להלן.

יתרונות בשיבוץ סטודנטית אחת בכל גן מכשיר:

- בדרך זאת מתאפשר לכל סטודנטית לבוא לביטוי מלא.
- עבודה בצמד של גנת מכשירה וסטודנטית תתאפשר טוב יותר עם סטודנטית אחת.
- הימנעות מעומס של אנשי צוות. בגן הילדים יש לעיתים מספר גדול של חברות צוות: בגנים של ילדים צעירים יש שתי סייעות, במקרים מסוימים יש בגן גנת שילוב ו/או סייעת רפואית. במקרים אלה שילוב של שתי סטודנטיות עלול ליצור עומס.
- בדרך זאת יותר גני ילדים נהנים משיבוץ סטודנטית כאשר צוות נוספת ומהקשר עם האקדמיה.
- שיבוץ סטודנטית אחת בכל גן מאפשר התנסות בתנאים הדומים יותר לתנאים האמתיים שבהם תעבוד הסטודנטית עם תום הכשרתה.

יתרונות בשיבוץ שתי סטודנטיות בגן מכשיר:

- יחסי העמיתות בין הסטודנטיות יאפשרו תמיכה הדדית בעבודתן החינוכית בנוסף לתמיכת הגנת המכשירה והמד"פית.
- הפיזור של הסטודנטיות בגני הילדים יהיה קטן יותר ויאפשר נגישות רבה יותר של המד"פית.
- בגני ילדים בקרב אוכלוסיות ממצב סוציו-אקונומי נמוך יש צורך בעבודה פרטנית רבה יותר, ושיבוץ שתי סטודנטיות יאפשר זאת.
- בדרך זאת יש צורך באיתור מספר קטן יותר של גנות מכשירות.

בכל מקרה מומלץ שלא לשבץ שתי סטודנטיות בגן שבו פועלות באופן קבוע יותר משלוש נשות צוות.

המודל המשולב

בגן אחד ישובצו שתי סטודנטיות. נוכחות הסטודנטיות בגן תהיה במשך שלושה ימי עבודה מלאים, כאשר בשניים מהם כל אחת תהיה בנפרד ויום אחד יהיה משותף לשתיהן, למשל כך: סטודנטית אחת ביום א', שתיהן יחד ביום ג', סטודנטית שנייה ביום ה'.

יתרונות במודל המשולב

- לכל סטודנטית תהייה הזדמנות לבוא לידי ביטוי מלא ביום הנפרד
- יתקיימו יחסי עמיתות בין שתי הסטודנטיות בהיותן חברות באותו צוות גן
- המד"פית תוכל להדריך את שתי הסטודנטיות ביום המשותף

- כל סטודנטית תשתלב בגן במשך יומיים מלאים, אך בגן תהיה נוכחות של סטודנטיות במשך שלושה ימים מלאים.

החסרונות

- קשיים בארגון מערכת הלימודים במכללה כשמחצית הסטודנטיות מתנסות ביום קבוע אחד ומחצית ביום קבוע אחר
- עומס גדול על הגנת המכשירה

8. כללי אתיקה לסטודנטית

כללי האתיקה נועדו להסדיר את המורכבות שבעבודה בצמד עם הגנת המכשירה מחד גיסא, ולשמירת מקומה של הגנת המכשירה כמנהלת הגן מאידך גיסא. כמו כן נועדו כללי האתיקה לשמירה על פרטיות הילדים, ההורים ונשות הצוות.

ראו פירוט בנספח מס' 2

9. הערכת הסטודנטיות בתכנית אקדמיה-גן

הערכת הסטודנטית בתכנית אקדמיה-גן תיעשה על ידי המד"פית והגנת המכשירה ביחד.

לפחות פעמיים בשנה תתקיים שיחת הערכה משותפת אשר בה יתנהל דיון בהתפתחות המקצועית של הסטודנטית ביחס למספר נושאים, מבין המפורטים מטה, שייבחרו על ידי הסטודנטית, הגנת והמד"פית לדיון באותה עת.

המד"פית תיתן לסטודנטית ציון בסוף שנת הלימודים על סמך שכלול המידע על התפתחותה ועל הישגיה, הנאסף במגוון כלים: תצפיותיה הישירות בעבודת הסטודנטית, עדות הגנת המכשירה, שיחות ההערכה המשותפות המתוארות לעיל והערכת המטלות המובנות ומשימות הכתיבה הרפלקטיבית של הסטודנטית לאורך שנת הלימודים.

סעיפים לדיון באיכות התפקוד של הסטודנטית בגן, התפתחותה והישגיה

- אתיקה מקצועית (אחריות, מחויבות והתמדה)
- מעורבות בחיי הילדים (פניות, הקשבה ודיאלוג, אינטראקציה מקדמת התפתחות ולמידה)
- מעורבות בחיי הגן (יוזמה ומעורבות במכלול התהליכים החינוכיים בחיי הגן)
- תכנון והובלה של תהליכים חינוכיים ליחיד/ה, לקבוצה ולכל קהילת הגן

- תכנון וביצוע של ימי פעילות מלאים בגן
- השתתפות בפעילות שמעבר לשעות העבודה עם הילדים בגן (אספות הורים וימי הורים, מסיבות, מפגשי גננות, ארגון הסביבה בגן, ועוד)
- עומק ורוחב החשיבה הרפלקטיבית והיכולת להפיק מתוכה התקדמות ושיפור
- השתתפות מקצועית ותורמת בשיחות ובישיבות הצוות
- פתיחות לקבלת הדרכה והתפתחות מקצועית בעקבות משוב

עבודת הגננת המכשירה בתכנית אקדמיה- גן

תפקיד הגננת המכשירה הוא מורכב, שכן עליה לפעול בשותפות עם הסטודנטית בעבודת הגן מחד גיסא, ובשותפות עם המדריכה הפדגוגית בהכשרת הסטודנטית ובהערכתה מאידך גיסא.

הערך המוסף של התכנית לגננות המכשירות

- התפקיד "גננת מכשירה" יוצר אופק התפתחותי נוסף לגננות, שהוא פדגוגי ולא ניהולי.
- הגננת המכשירה תפתח כישורי הנחייה בעבודה עם סטודנטיות. פיתוח כישורים אלה יסייע גם במילוי תפקידים של גננת מדריכה ושל גננת מובילה, אשר מנחה ומנהיגה גננות-עמיתות.
- הובלת עבודה בצמד ביחד עם סטודנטית תאפשר לגננות צמיחה אישית ופיתוח יכולות כגון: השהייה, הקשבה ודיאלוג, שותפות, הסבר המעשה וקישורו לתיאוריה, רפלקציה ודיון על פעולתה, ניהול צוות פדגוגי.

פרופיל הגננת המכשירה

- בעלת יכולת ביצירת אקלים-גן טוב בעבודתה כגננת
- בעלת יכולת רפלקטיבית לגבי עצמה
- בעלת אישיות פתוחה ומכילה, על מנת שתוכל לתת מקום לסטודנטית ולקבל אותה כשותפה לעבודה בצמד
- בעלת גישות ומיומנויות הנחיה ונכונות לאפשר לסטודנטית להגדיר את המטרות של עצמה וללוות אותה בתהליך לקראת הגשמתן
- בעלת מוטיבציה להמשיך ולהתפתח: גננת ששמחה להרחיב את ידיעותיה ולפתח גישות המעוגנות בידע אקדמי

- נכונות להיות חלק מקהילה לומדת הכוללת את הסטודנטית, את כל צוות הגן ואת המד"פית
- נכונות להשתתף בהשתלמות להכשרתה לתפקיד וב- Supervision במהלך ביצוע התפקיד

תהליך בחירת הגננות המכשירות

בחירה נכונה של הגננות המכשירות וליווי מקצועי מתאים הם תנאי הכרחי להצלחת התכנית. השאיפה היא לבנות את תפקיד הגננת המכשירה כתפקיד בעל מוניטין מקצועי גבוה.

אשר על כן, בחירת הגננות המכשירות תיעשה באמצעות ראיון עם המפקחת והמדריכה הפדגוגית במשותף. לראיון ייגשו גננות שהמפקחת הציעה להן את התפקיד וגננות שהמדריכה הציעה על סמך הכרות קודמת אתן ושהמפקחת הסכימה לכך.

ניתן לכלול ברשימה המוצעת גננות בעלות וותק של שלוש שנים לפחות כמנהלות גן. ההחלטה לאפשר גם לגננות צעירות יחסית להציע עצמן נובעת מהניסיון עם גננות מאמנות, אשר לעיתים דווקא הצעירות יותר הן הפתוחות יותר לשלב סטודנטיות ולצמוח יחד אתן בעזרת ההדרכה.

ייעשה מאמץ מיוחד לאתר גננות מכשירות מתאימות שפועלות עם אוכלוסייה במדד סוציו-אקונומי נמוך.

הריאיון יישא אופי של שיחת תיאום ציפיות ובדיקת התאמה הדדית לתכנית. המדריכה הפדגוגית והמפקחת יוכלו לבחון את התאמת הגננת לתכנית, וגם הגננת תוכל לבחון, לאור הציפיות ממנה ולאור ההכרות הראשונית עם המדריכה שעמה היא עתידה לעבוד, אם התכנית מתאימה לה. כמו כן, הריאיון יאפשר הכרות ראשונית עם הגננות ועם הדרך בה הן שואפות לשלב סטודנטיות בגן שלהן כבסיס לעבודה המשותפת בהמשך.

המד"פית והמפקחת יתכננו ביחד את אופי הריאיון. אפשר שבראיון ייבחנו התכונות המצוינות לעיל גם באמצעות הצגת מקרים ותגובת הגננת למקרים אלה.

תפקידי הגננת המכשירה

1. יצירת אווירה לקליטה מיטבית עבור הסטודנטית בגן
2. שיתוף הסטודנטית בשיקולי הדעת הפדגוגיים-חינוכיים החל מבניית התכנית החינוכית הכוללת של הגן וכלה בדרכי התגובה לילדים במהלך ניהול האינטראקציה עמם
3. שילוב מדורג של הסטודנטית בתכנון ובביצוע של הפעילות החינוכית בגן, ומתן אחריות לסטודנטית לחלקים הולכים וגדלים בעשייה החינוכית בגן בהתחשב ביכולתה וביוזמותיה

4. קיום דיאלוג פדגוגי-רפלקטיבי עם הסטודנטית לשם תמיכה בהתפתחותה המקצועית גם באמצעות פגישות ושיחות מסודרות אחרי שעות הפעילות של הגן
5. קיום מפגשים של צוות הגן כולו ביחד עם המד"פית אחת לחודש וחצי, לשם דיון בעשייה החינוכית, בהתפתחות הילדים, בדילמות חינוכיות, בתכנון עתידי ועוד (אם בגן מתנהל צהרון הגננת תאתר מקום חלופי לישיבות הצוות, בעזרת הרשות המקומית, מרכז פסג"ה ו/או הגננת המובילה של האשכול)
6. זיהוי קשיים של הסטודנטית וניסיון לכוונה ולמקדה
7. זיהוי התרומה הייחודית שיכולה להיות לסטודנטית בגן ומתן אפשרות לביטוייה
8. קיום תקשורת שוטפת עם המדריכה הפדגוגית
9. שותפות ביחד עם המדריכה הפדגוגית בהערכת הסטודנטית במסגרת הערכה מעצבת (אמצע שנתית) ומסכמת (סוף שנה).
10. הגננת תשבץ את שיעורי ההעשרה בגן (כגון: רית-מוסיקה, התעמלות וכיו"ב), באופן שלא יצור עומס בימי ההתנסות של הסטודנטית.

תגמול כספי לגננת המכשירה

הגננת המכשירה תקבל תגמול זהה לזה שמקבלת מורה מכשירה, קרי: 14,000 ₪ להנחיית סטודנטית אחת, או 20,000 ₪ להכשרת שתי סטודנטיות (* הסכום כולל הוצאות מעביד ומצריך תיאומי מס). אם יחול שינוי בגובה התשלומים למורות המכשירות יחול הדבר גם על הגננות המכשירות.

תכנית פ"מ (פיתוח מקצועי) של הגננת המכשירה

- הגננות המכשירות ישתתפו בהשתלמות בת 30 שעות. מפגשי הצוות בגנים בהנחיית המד"פית יוכלו להיחשב חלק משעות ההשתלמות.
- ההשתלמות לגננות המכשירות תהיה ייעודית לגננות בלבד ולא משולבת עם מורות מכשירות.
- תכנית הפיתוח המקצועי תבנה ביחד עם המפקחת האחראית לכך בתוקף תפקידה.

היערכות להכשרת גננות לתפקידי הדרכה

בשל ריבוי תפקידי ההדרכה וההובלה של גננות, מומלץ לבנות תכנית שתיתן מענה להכשרה של גננות רבות למגוון התפקידים האלה: גננת **מאמנת** (לסטודנטיות בשנים א' ו-)

ב'), גננת **מכשירה** (לסטודנטיות בשנה ג'), גננת **חונכת** (לגננות בשנת סטאז'), גננת **מלווה** (לגננות בשנתן הראשונה לאחר הסטאז'), גננת **מובילה** (מנהיגה של אשכול גננות).

יש לציין שתכנית להכשרה של גננות מאמנות, מכשירות וחונכות בדרגות 2-6, 7-8 ו- supervision קיימת במתווים של אופק חדש.

המכללה לחינוך ועבודת המד"פית בתכנית אקדמיה- גן

מסלולי הגיל הרך במכללות לחינוך יגדירו את האג'נדה החינוכית הייחודית שלהם ויציגו את התרומה האפשרית שלהם לקידום חדשנות פדגוגית ולמידה משמעותית בגני הילדים, כבסיס להגדרת מטרות משותפות עם המפקחת והרשות המקומית. נציגת המכללה בתהליך זה היא המד"פית.

בנוסף, המכללה יכולה להציע לסגל הגננות היישובי קורסים מאשכול פדגוגיה-דידקטיקה ואפילו בחטיבות נושאיות בתחום הדעת (שפה, מתמטיקה, טבע ועוד), שאותם ילמדו ביחד עם הסטודנטיות בימים שבהם הן אינן חוזרות לקמפוס, אלא לומדות בצמוד לרצף היום בהתנסות. אם ניתן לקיים קורסים אלה במרכז פסג"ה היישובי יהיה בכך ערך מוסף עבור הסטודנטיות – בהיכרות עם המקום שבו ישלמו בהמשך חייהן המקצועיים.

תפקידי המד"פית

1. שיעורי פדגוגיה במכללה לכל קבוצת הסטודנטיות (סדנה דידיקטית)
2. הדרכה המכוונת להתפתחותה המקצועית של כל סטודנט/ית באופן אישי: הדרכה בימי ההתנסות, סיוע בתכנון יחידות הוראה ופעילות, תגובה למטלות כתיבה רפלקטיבית ועיונית, שיחות אישיות תקופתיות ועוד.
3. המד"פית היא האחראית המרכזית להתפתחות המקצועית של הסטודנטית ולהערכתה, ועליה לשתף בתהליכים אלה גם את הגננת המכשירה.
4. ליווי צוות הגן כולו וסיוע בקידום מטרותיו המקצועיות בעבודה עם הילדים בגן
5. סיוע בקיום עבודת צוות תקינה: תחזוקת עבודת הצוות וסיוע במצבי קונפליקט, קידום יכולתן של כל חברות הצוות לקיים יחד את התהליכים החינוכיים בגן, סיוע לכל אחת מן השותפות לזהות את התרומה הייחודית שהיא יכולה להביא לעבודת הגן והצוות, בהתאמה ליכולותיה, לכישוריה ולנטיותיה, ולפי השלב ההתפתחותי שלה

6. הנחיית פגישות צוות גניות, שיישאו אופי של קהילה לומדת ומתפתחת, קריאה והערכה של המטלות שיוגשו ע"י הסטודנטיות וע"י הגננות במסגרת זאת, קריאה משותפת של טקסטים ועוד.
7. הנחיית השתלמות לגננות המכשירות לשם פיתוח כישורי הנחיה והערכה ודרכים לניהול בצוות
8. קיום פגישות תקופתיות עם המפקחת לשם מעקב משותף אחרי התנהלות התכנית בגנים, הגדרת יעדים משותפת וסיוע בקידום מטרות מערכתיות עירוניות
9. המד"פית יכולה לשמש גשר בין האקדמיה לבין הגן גם באמצעות חיבור כלל המרצים המלמדים במסלולי ההכשרה לגיל הרך למערכת גני הילדים, בדרכים שונות: סיורים בגנים, מפגשים עם מפקחות ועם גננות, וסיוע בעדכון הסילבוסים בהתאם לאופי המיוחד של גן הילדים ולמגמות הפדגוגיות המתחדשות בשדה זה.
10. המפקחת, האחראית לקידום המקצועי של הגננות, יכולה להציע למד"פית הובלה של השתלמות לקבוצת גננות בעיר בהתאם לתחומי התמחותה של המד"פית ובהתאם ליעדים ולצרכים שאותרו והוגדרו ע"י המפקחת. כמו כן, המד"פית יכולה לסייע בידי המפקחת באיתור מרצים מתאימים מתוך סגל המכללה בנושאים הנדרשים לגננות באזור הפיקוח שלה, שבהם אין היא עצמה מצויה באופן מספק.

פרופיל המד"פית בתכנית אקדמיה-גן

המדריכה הפדגוגית היא מלווה של צוות גן הלומד, מתפתח ופועל יחד, הצוות כולל את הגננת המכשירה, את הסטודנטית, את הסייעת ושותפים נוספים. תפקיד המד"פית בהקשר זה הוא לסייע בקידום המטרות שצוות הגן מחליט עליהן ומבקש להתייעץ לגבי דרכי הפעולה להגשמתן, ולסייע בהתמודדות עם קשיים שצוות הגן מבקש להתמודד עמם (יש להדגיש שאין למד"פית כל סמכות כלפי הגננות והסייעות). כמו כן, על המדריכה הפדגוגית לעמוד בקשר מקצועי הדוק עם הפיקוח, הרשות ומרכז פסג"ה, ועם מרצים במסלולי הגיל הרך במכללה (בתיאום ובשיתוף ראש/ת המסלול).

על מנת שמד"פית תוכל למלא תפקיד זה עליה להיות בעלת כישורים וידע מתאימים. לפיכך, יש לבחור לתכנית אקדמיה-גן מד"פיות מנוסות בעלות רקע אקדמי ורקע פדגוגי בתחום הגיל הרך וגני הילדים (יש לציין תכונות אלה מכיוון שבתהליך האקדמיזציה של המכללות, שבו יש דגש רב על התואר האקדמי של המרצים ובכלל זה גם של המד"פיות, אין זה מובן מאליו – יש מד"פיות שצמחו בתחומים פדגוגיים ואקדמיים קרובים, אך לא בגיל הרך ובגן הילדים עצמם). כמו כן, המד"פית צריכה להיות בעלת אישיות פתוחה וגמישה שתאפשר

הקשבה ודיאלוג בקשר עם הגורמים השונים, בעלת יכולת גבוהה לפתח יחסים בין-אישיים טובים, ובעלת תפיסת עולם חינוכית מגובשת ומבוססת.

מבנה המשרה של המד"פית בתכנית אקדמיה-גן

היקף המשרה של המד"פית יהיה בהתאם להיקף ההתנסות של הסטודנטיות ולגודל הכיתה, זאת על מנת לאפשר קשר הדוק של המד"פית עם גני הילדים המכשירים.

יש לציין שבשנים הקרובות, שבהן התכנית אקדמיה-גן בשנה ג' היא תכנית פיילוט, הסטודנטיות פועלות בגני הילדים בהיקף רחב מהנדרש מהן בילקוט הלימודים, והן מקבלות מלגה עבור תוספת זאת. על מנת לאפשר גם למד"פית עבודה אינטנסיבית יותר עם הסטודנטיות ועם הגננות המכשירות גם בתקופת הפיילוט, יש להרחיב את שעות משרתה בהתאם, מה שדורש הרחבת ילקוט ההוראה-הדרכה ע"י המכללה בשנים אלה. ניתן להיעזר לשם כך בשעות התוספתיות שמעביר משרד החינוך – 2 ש"ש לכל 10 סטודנטיות שבתכנית, ובדרכים נוספות שכל מכללה יכולה ליצור לשם כך.

לטווח ארוך מומלץ לערוך שינויים בתכנית הלימודים כך ששעות ההדרכה וההתנסות בשנה ג' יהיו חלק מילקוט הלימודים וחלק מסל שעות ההוראה של המכללה.

תכנית פ"מ (פיתוח מקצועי) של המדריכה הפדגוגית

למדריכות הפדגוגיות המשתתפות בתכנית אקדמיה-גן תוצע מסגרת של השתלמות ללימוד, דיון ושיתוף, בהיקף של 30 שעות.

על מנת לאפשר מפגש בין מדריכות ממכללות שונות ההשתלמות תתקיים במכון מופ"ת בימים מרוכזים אחת לחודשיים, בימי חופשה.

בשל ייחודיותו של גן הילדים וייחודיותה של התכנית אקדמיה-גן מומלץ שההשתלמות תהיה ברובה ייעודית למד"פיות העובדות באקדמיה-גן, ורק מיעוטה, אם בכלל, משותפת עם מד"פיות במסלולי ההכשרה של מורים לבתי הספר בתכנית אקדמיה-כיתה.

מטרות ההשתלמות: דיון בדרכי הפעולה הלכה למעשה, בקשיים ובתובנות, הצגת דגמי שיתוף פעולה קיימים, שיח עמיתים בנושא של שותפויות ולימוד מודלים שונים של עבודה בצמד ושל הדרכת צוותים.

המועדים המוצעים:

1. לפני פתיחת שנת הלימודים בגני הילדים (סוף אוגוסט)

2. בחופשת חנוכה (דצמבר)
3. בחופשת סמסטר א' (פברואר)
4. בחופשת פסח (אפריל)
5. בסיום השנה (יוני)

אפשר שלחלק מן המפגשים יוזמנו גם הגננות המכשירות, המפקחות והסטודנטיות לשם יצירת מעגלי דיון משותפים.

תפקיד המפקחת על גני הילדים

1. הגדרת יעדי השותפות ואתגריה לשנת הלימודים ביחד עם המדריכה הפדגוגית
2. בחירת הגננות המכשירות: זימון גננות מתאימות וקיום ראיונות לשם בחירת הגננות מתוך הרשימה המוצעת ביחד עם המד"פית
3. המפקחת תדאג לכך שהימים החופשיים של הגננות המכשירות לא יהיו בימי ההתנסות הקבועים של הסטודנטיות.
4. המפקחת תזמין את הסטודנטיות להצטרף לימי היערכות ולמפגשי פיקוח, ככל שניתן וככל שמתאים.
5. המפקחת תציע למד"פית השתלבות בתכנית הפ"מ של הגננות במרכז פסג"ה בהתאם לצורכי מערכת הגנים ובהתאם לזמינות המד"פית.
6. המפקחת תבחן השתלבות של בוגרות התכנית במקום עבודה עתידי בהתאם להכרות עמן ולחוות הדעת של הגננות המכשירות והמדריכות הפדגוגיות כדי ליצור התאמה מרבית.

מבנה ההכשרה הפדגוגית והמעשית לאורך שלוש שנות ההכשרה

בהכשרת גננות חשוב מאוד לקיים התנסות מעשית לכל אורך שלוש שנות ההכשרה, מהנימוקים הבאים:

1. הסוציאליזציה לתוך תפקיד הגננת היא מורכבת מכיוון שההוויה של גן הילדים רחוקה יותר מחייהן העכשוויים של הסטודנטיות (ביחס להוויית בית הספר). מורה הוא תפקיד יותר מוכר לסטודנטיות מעצם היותן בוגרות 12 שנות לימוד וכן ממצבי ההוראה בהן הן שותפות בעת לימודיהן במכללה.
2. סטודנטית יכולה להכיר את דרכי הפעולה של החינוך בגיל הרך אך ורק בגן הילדים עצמו. הרעיון של התנסות בהוראת עמיתים בתוך הסמינר, המוצע בתכנית

"אקדמיה-כיתה", יכול לסייע בהכשרה להוראה בבית הספר, אבל אינו רלוונטי בהכשרת הגננת.

3. הקורסים התיאורטיים שהסטודנטיות לומדות במסגרת ההתמחות בדיסציפלינת הגיל הרך ובאשכולות ההתמחות הנוספים מקבלים משמעות עמוקה יותר כשהם נלמדים במקביל להתנסות בגן, מדובר בקורסים כגון: התפתחות רגשית חברתית, התפתחות סנסומוטורית, אמנות הילד, המשחק בגיל הרך, ניצני אוריינות, חשיבה חשבונית של ילדי-גן, הילד החוקר, ספרות ילדים, חגי ישראל בגן הילדים, עקרונות תיווך, ארגון הסביבה החינוכית בגן הילדים, שילוב ילדים בעלי צרכים מיוחדים, יחסי הורה-ילד ועוד.

4. מנעד הגילאים בגיל הרך הוא גדול, הסטודנטיות צריכות להכיר את דרכי הפעולה עם ילדים מגיל שלושה חודשים ועד גיל שש. קצב ההתפתחות בגיל הרך הוא עצום ולכן יש להכיר את המנעד כולו. דבר זה דורש התנסות לאורך שלוש שנים במסגרות הגיל השונות.

5. מכיוון שגן הילדים הוא מוסד חינוכי אוטונומי, הסטודנטיות מכירות לאורך שנה אחת סגנון עבודה אחד בלבד, זאת בניגוד לאינטראקציה עם מגוון מורים בחדר המורים, המזדמן לסטודנטיות במסלולי ההכשרה להוראה בבית הספר. התנסות מעשית לאורך שלוש שנים תאפשר הכרות עם שלוש גננות מאמנות/מכשירות שונות ועם גוונים שונים בדרכי ניהול גן הילדים ועבודתו החינוכית.

6. בעבודת הגננת נכללים מרכיבי ניהול: ניהול של צוות, ניהול תקציב, טיפול בנושאי אחזקה ורכש ועוד. ההכשרה לתפקידים הפדגוגיים והניהוליים גם יחד דורשת שהות רבה יותר בשדה.

במתווה אריאב להכשרת מחנכות בגיל הרך מצוין כי ניתן להרחיב את לימודי ההכשרה להוראה עד ל- 6 ש"ש נוספות בתנאי שסך היקף הלימודים הכולל לתואר ולתעודת ההוראה לא יעלה על 96 ש"ש. מומלץ לממש אפשרות זאת על מנת לאפשר התנסות לכל אורך שנות ההכשרה.

התנסות עם ילדים בכל שלבי ההתפתחות מלידה ועד גיל שש

כפי שתואר בראשית המסמך, בשל קצב ההתפתחות המהיר של ילדים בגיל הרך על הסטודנטיות להתנסות במהלך הכשרתן עם ילדים בכל טווח הגילאים. מומלץ שיתנסו בשנה א' במסגרות של פעוטות ובמהלך השנים ב' ו-ג' יתנסו עם ילדי-גן גם בגיל שלוש-ארבע וגם בגיל חמש-שש.

ניתן לעשות זאת בשתי דרכים:

א. בשנה ב' ההתנסות תהיה עם ילדי-גן צעירים (גילאי 3-4), ובשנה ג', בתכנית "אקדמיה-גן", ההתנסות תהיה עם ילדי-גן בוגרים (גילאי 5-6).

היתרונות:

(1) הסטודנטיות יכירו את רצף ההתפתחות לפי סדרו: שנה א' תינקות ופעוטות, שנה ב' ילדי-גן צעירים, שנה ג' ילדי-גן בוגרים.

(2) על פי רוב בגני הילדים הבוגרים יש פחות אנשי צוות, מכיוון שלגנים אלה לא הוספה סייעת שנייה, ועל כן יתאימו יותר לשילוב אשת חינוך נוספת.

ב. בכל כתת הדרכה, גם בשנה ב' וגם בשנה ג', ישובצו הסטודנטיות בגני ילדים משתי קבוצות הגיל. בשנה ג' תדאג המד"פית לשבץ כל סטודנטית בגן שבו גיל הילדים שונה מזה שהתנסתה בו בשנה ב'.

היתרונות:

(1) יתאפשרו קשרי עבודה מתמשכים ומתפתחים של מד"פיות שנה ב' עם גננות מאמנות ושל מד"פיות שנה ג' עם גננות מכשירות, חרף השינויים בגיל הילדים המתחנכים בגן (בהתאם למבנה רישום הילדים ברשות המקומית).

(2) במסגרת הדיון בסוגיות התיאורטיות השונות בשיעורי הפדגוגיה ובקורסי ההתמחות בגיל הרך, גם בשנה ב' וגם בשנה ג', יובאו על ידי הסטודנטיות דוגמאות רלוונטיות ממגוון הגילאים.

אקדמיה-מעון או פעוטון

מתווה אריאב להכשרת מחנכות לגיל הרך מכוון להכשרת גננות בעלות תעודת הוראה ותואר אקדמי לעבודה עם כל טווח הגילאים מלידה ועד שש. המתווה כולל את ההכשרה גם לעבודה עם ילדים בגיל לידה עד שלוש, מתוך מודעות לכך שלשלוש השנים הראשונות בחייהם של ילדים השפעה מכרעת על התפתחותם בטווח הארוך, ואשר על כן, יש צורך, בין השאר, גם בשיפור המקצועיות של המטפלות בילדים בגיל זה. לאקדמיה תפקיד חשוב בקידום המקצועי של דרכי העבודה עם ילדים צעירים.

כמו כן, בימים אלה נדונה בכנסת יוזמה להרחבת האחריות של משרד החינוך גם על הטיפול והחינוך בילדים בטווח הגיל הזה. בהתאם למגמה זאת אנו רואות חשיבות במתן האפשרות

לקיים את התכנית "אקדמיה-גן" גם במסגרות טיפול וחינוך של ילדים צעירים, לשם יצירת עתודה של נשות חינוך שהתמקצעו בתחום זה, ולשם הגברת ההשפעה של האקדמיה על מסגרות אלה.

אשר על כן, מכללה תוכל לאפשר לסטודנטיות הבחרות בכך להשתלב בשנה ג' בעבודה בצמד במעון או בפעוטון, בהתאם למבנה המוצע ל"אקדמיה-גן", זאת בתנאי שתאטר מסגרות שנמצאות בפיקוח והן בעלות סמל מוסד ושבהן יש גננות מכשירות מתאימות.

אקדמיה-גן במסלול החינוך המיוחד לגיל הרך

במכללות רבות קיימת הכשרה לגננות המתמחות בחינוך המיוחד. בחלק מן המכללות מיקוד ההכשרה לחינוך המיוחד הוא בשנה ג', על בסיס של היכרות עם ההתפתחות הנורמטיבית והכשרה לעבודה בגני הילדים הרגילים בשנים א' ו-ב'.

במסגרת הגנים של החינוך המיוחד לא מתאפשר שילוב של סטודנטית כאשת צוות קבועה נוספת מכיוון שכתות החינוך המיוחד הן כתות קטנות שבהן פועל צוות רחב, הכולל גם מקצועות פרה-רפואיים.

יחד עם זאת, בוגרות מסלולי ההכשרה לחינוך מיוחד בגיל הרך מקבלות תעודת-הוראה המאפשרת להן להיות גם מנהלות גן רגיל, וחלק מן הבוגרות של מסלולים אלה אכן בוחרות בכך. אשר על כן, רצוי שתתאפשר גם לסטודנטיות במסלולים אלה ההכשרה המיטבית שהתכנית "אקדמיה-גן" מאפשרת. יתר על כן, שילוב של סטודנטיות, המתמחות בחינוך המיוחד, בגנים הרגילים במסגרת התכנית "אקדמיה-גן" יכול לתת מענה לילדים בעלי צרכים מיוחדים המשולבים בהם, אשר אינם מקבלים מענה דרך מתי"א מסיבות שונות.

כדי לשלב סטודנטיות אלה בתכנית "אקדמיה-גן" ניתן לבחור באחת מהדרכים להלן:

1. להקדים את ההתנסות בגנים של חינוך מיוחד לשנה ב', ולשלב את הסטודנטיות בגנים רגילים בשנה ג'
2. להותיר את ההתנסות בגנים של חינוך מיוחד בשנה ג', ולאפשר התנסות במודל של "אקדמיה-גן" בשנה ב'
3. במכללות שבהן ההכשרה לחינוך המיוחד היא במסגרת של הרחבת הסמכה בשנה ד', ישתלבו הסטודנטיות בתכנית "אקדמיה-גן" בשנה ג', כמו במסלולי ההכשרה לגן הרגיל.

לעבודתן של סטודנטיות ממסלולי החינוך המיוחד בתכנית "אקדמיה-גן" יתווסף דגש של בניית תח"י (תכנית חינוכית יחידנית) לילדים בעלי צרכים מיוחדים בגן הרגיל, אשר אותרו על ידי הגנת ו/או הפסיכולוגית, ואינם מקבלים מענה מסל השעות של מתי"א. מומלץ שהמד"פית תהיה בקשר גם עם מתי"א לשם מעקב אחר הילדים הללו, ולשם תיאום הדרכה לסטודנטיות בעניין זה בשיתוף נציגה של מתי"א. ההכרות של סטודנטיות בחינוך המיוחד עם מתי"א היא חלק מהכשרתן לעבודה עם גורמים רלוונטיים שמעבר לגבולות הגן.

אקדמיה-גן במסלולי הסבת אקדמאים ו-M.Teach

סטודנטיות במסלולי הסבת אקדמאים ו-M.Teach הן עפ"ר בעלות יכולת אקדמית גבוהה מחד גיסא, אך חסרות ידע ומיומנויות פדגוגיות מאידך גיסא. על כן מומלץ שההדרכה הפדגוגית וההתנסות המעשית של סטודנטיות אלה תתחלק על פני שנתיים: בשנה הראשונה יתנסו יום בשבוע, ובשנה השנייה יוכלו להשתלב בתכנית "אקדמיה-גן". גם עבוד סטודנטיות אלה מומלץ לגוון את גיל הילדים שעמו יתנסו בכל אחת מהשנים.

נספח – כללי אתיקה לשותפים השונים

המסמך נכתב ע"י צוות מקצועי במכללת דויד ילין* עבור ההתנסות של סטודנטיות עם גננות מאמנות (דצמבר 2014) ועובד בהתאמה לתכנית אקדמיה-גן לעבודה בצמד של סטודנטית וגננת מכשירה (פברואר 2016)

* נכתב על ידי יסמין ויילר וניקול בן נון, בשיתוף הגננות: סילביה כהן, גאולה מורדוך וסוזי וולף, הסטודנטיות: ניצן עמון, חלי אברהם ואביטל גור-אריה, והמדריכה הפדגוגית: דפנה פסקנדר

הקוד האתי לגננות מאמנות ומכשירות, מד"פיות וסטודנטיות בתחום ההתנסות המעשית בגן

(מבוסס בחלקו על הקוד האתי למכשירות מחנכות ומחנכים לגיל הרך)

האתיקה המקצועית של מכשירות מחנכות ומחנכות בגיל הרך מציינת את מכלול הערכים והעקרונות המנחים את עבודתן בהכשרת סטודנטים וסטודנטיות לחינוך בגיל הרך. אימוץ התנהגות אתית היא מאבני היסוד לעבודה פרופסיונאלית.

הקוד האתי הנוכחי הוא קובץ הצהרות שתפקידו להגן על קהילת הגיל הרך – סטודנטיות וסטודנטים, גננים וגננות, משפחות וכמובן הילדים והילדות במסגרות החינוכיות – מפני התנהגות שרירותית, כוחנית ופוגעת. הוא מציג סטנדרטים להתנהגות נאותה, מסייע בהתמודדות עם דילמות אתיות ועוזר להתמודד עם הפיתוי להפעיל שליטה וכוח, למצוא חן, ולהימנע מהתמודדות עם קשיים.

דילמה אתית מתעוררת כאשר קיימת התנגשות בין שני ערכים או יותר. למשל, טובת הילד/ה או טובת משפחתו/ה, טובת הסטודנטית או לויאליות כלפי הגננת. בדרך כלל פתרון הדילמה יתייחס לעוצמת הפגיעה (מי תיפגע יותר?) ולהיררכיה של הערכים – אחריות כלפי ילדים וילדות קודמת לאחריות כלפי הסטודנטים והסטודנטיות.

קוד זה מתייחס לקשר הקיים בתוך המסגרת של ההתנסות המעשית: המד"פית, הסטודנטית, הגננת המכשירה וצוות הגן – לכל צד יש מחויבות בשמירה על הסטנדרטים להתנהגות נאותה מול הילדים ומשפחותיהם. מערכות היחסים במשולש זה (גננת מכשירה-סטודנטית-מד"פית) יהיו מבוססות על פתיחות, ישירות ושקיפות.

המדריכה הפדגוגית (להלן - המד"פית)

המד"פית היא האחראית על הכשרתה של הסטודנטית.

המד"פית תבחר ביחד עם המפקחת על גני הילדים את הגננות המכשירות המתאימות להדרכת הסטודנטיות ולשילובן בעבודת הצוות.

המד"פית תכבד את האחריות, המומחיות והפרספקטיבה של הצוות העובד בגן הילדים, ותכיר בחשיבות התרומה של הצוות להתפתחות המקצועית של הסטודנטיות.

המד"פית תכבד את שיקול הדעת המקצועי של הגננת בהדרכת הסטודנטיות.

המד"פית תכבד סודיות, תחלוק רק מידע הכרחי על הגן תוך שימוש בשמות בדויים בשיעורים המקצועיים המתאימים.

המד"פית תלמד את הסטודנטיות לשמור על פרטיות הצוות, המשפחות והילדים והילדות שבמסגרת החינוכית.

המד"פית תהווה אוזן קשבת וגוף מגשר בין הסטודנטיות לבין הגננת המכשירה במידת הצורך. היא תדאג לשמור על האינטרסים של הגננות המכשירות ושל הסטודנטיות תוך איזון והפעלת שיקול דעת.

המד"פית תשמור על פרטיות הגנת, הצוות והסטודנטיות בצורה מקצועית ותעביר רק מידע רלוונטי לגורמים המתאימים, תוך שקיפות וידוע כלל הצדדים המעורבים בהעברת המידע.

למד"פית אחריות לידע את הגנות המכשירות על מסגרת ההתנסות המעשית, החובות והדרישות שיש לסטודנטיות בגן.

במידה ואין התאמה בין הגנת המכשירה לבין הסטודנטית וההתנסות המעשית של הסטודנטית אינה מיטבית ולא מתאימה לדרישות הספציפיות של ההכשרה, המד"פית תוכל להחליט ביחד עם המפקחת להוציא את הסטודנטית מהגן תוך הפעלת שיקול דעת ובדרך נאותה ומתחשבת (במקרה כזה יש לתת מענה לנושא התשלום לגנות המכשירות – היוצאת והכנסת, ולנושא ההשתלמות)

הגנת המכשירה וצוות הגן

הגנת המכשירה תאפשר לסטודנטית המשובצת בגנה השתתפות מלאה ככל האפשר בעשייה החינוכית בגן.

הגנת המכשירה תשתף את הסטודנטית בפרטים ובעובדות אודות הגן, הגישה החינוכית שלה ותכנית העבודה שלה ותאפשר לסטודנטית להציע תוספות ודגשים משלה לתכנית.

הגנת המכשירה תשתף את הסטודנטית במידע אישי רלוונטי אודות הילדים והילדות המתחנכים בגן, ככל שהדבר דרוש לשם התאמת דרכי החינוך אליהם.

אם משובצות בגנה יותר מסטודנטית אחת הגנת תקיים קשר מותאם עמן ותענה על הצרכים האינדיבידואליים של כל אחת, ולא תעדיף אחת על פני השנייה.

במקרה של קונפליקט בתוך צוות הגן הגנת תשוחח עם הסטודנטית ותתכן ביחד אתה כיצד לטפל בו באופן מקצועי המכבד את כל הצדדים, כך שהוא יהווה הזדמנות ללמידה של דרכי התמודדות במצבים אלה.

בכל מקרה של קשיים בתפקוד הסטודנטית בגן, הגנת תפנה למדריכה הפדגוגית בלבד, ולא תערב גורמים אחרים בעניין כמו: סייעת, גנת אחרת, יועצת, פסיכולוגית הגן, מפקחת, הורים וכד'.

יש לאפשר לסטודנטית לשתות ולאכול בגן בהתאם למקובל לגבי כל שאר חברות הצוות.

יש לאפשר לסטודנטית להשתמש בחומרים של הגן לצורך הכנת אמצעי הוראה.

הסטודנטית

הסטודנטית המשובצת בגן תפעל לשמירת שלומם של הילדים והילדות בגן.

הסטודנטית תגיע לגן בזמן ותשתתף בעשייה החינוכית במשך כל השעות המוגדרות עבורה להתנסות.

הסטודנטית תבוא לגן בבגדים מותאמים לתרבות הגן ולעבודה בגן, והיא תמנע מעישון ומשיחות בטלפון במהלך שעות העבודה.

הסטודנטית תקיים תקשורת שוטפת עם הגננת המכשירה בהתאם ללוחות זמנים ולדרכי תקשורת עליהן יחליטו ביחד בשיחת תיאום ציפיות.

על הסטודנטית להתייעץ עם הגננת ולקבל את אישורה לגבי כל פעילות שהיא עושה ומתכוונת לעשות בגן.

סטודנטית לא תקיים קשר עם הורים באופן עצמאי ולא תדווח על ילד להוריו לטוב או לרע.

סטודנטית לא תקיים קשר עצמאי עם גורמים חיצוניים לצוות הקבוע של הגן, כגון: גורמים ברשות המקומית, מתי"א, שירותי הרווחה, השירות הפסיכולוגי ועוד.

על הסטודנטית לנהל מערכת יחסים שקופה עם הגננת בכל מה שקשור להתנסויות בגן גם מעבר לשעות פעילות הגן, כגון: קשר עם הורים, קשר עם צוות הגן, קשר עם הילדים.

על הסטודנטית לשתף את הגננת בהתלבטויות ובדילמות שבהן היא נתקלת הן בנוגע לצוות והן בנוגע לילדים ולהורים.

על הסטודנטית לשתף את המד"פית במה שקורה לה בגן, ולהתייחס לכל המצבים כאל מצבי למידה.

הסטודנטית מחויבת לשמור על הפרטיות של הגורמים שאיתם היא באה במגע בגן: הילדים, ההורים, הגננת וצוות הגן וכן הסטודנטית הנוספת שבגן, אם יש.

במצבים בהם סטודנטית מרגישה שאינה מקבלת את המענה ההולם ללימודיה בגן עליה לפנות למדריכה הפדגוגית בלבד.

סטודנטית לא תתנסה בגן אם יתברר שיש קשר משפחתי או חברי עם אחד מבאי הגן (ילדים, צוות או הורים). סטודנטיות לא יתנסו בגן שבו לומדים ילד או ילדה של אחת הסטודנטיות האחרות.

דוגמאות לדילמות אתיות בקשר שבין גננת חונכת לסטודנטיות וסטודנטים:

- סטודנטית אינה מגיעה לגן ומבקשת מהגננת לא לדווח על כך למדריכה.
- סטודנטית שמרגישה כי מוטלות עליה בגן משימות שאינן מקדמות את תהליך הלמידה שלה.
- סוגיה של שתי סטודנטיות באותו גן – סטודנטית שמרגישה שהגננת נותנת יחס מועדף כלפי אחת מהן.
- סטודנטית שמתחת ביקורת על גננת מגן אימון קודם בפני הגננת המכשירה העכשווית.
- התמודדות הסטודנטית עם קשיים בתפקוד של גורמים אחרים הנכנסים לגן, לדוגמא התנהגות מדריכת חוג עם הילדים.